

«Тарас до нього горнеться, сонце – на вістрі пера»

Комітет Верховної Ради України з питань культури і духовності організував та провів парламентські слухання на тему «Тарас Шевченко як постать світового значення (до 200-річчя з дня народження)».

У тривожний для держави час народні депутати України, представники громадських організацій, української діаспори, діячі культури, науки, освіти зверталися до творчості генія народу, читали його пророчі вірші, загострювали увагу зібрання на проблемах, пов'язаних із постаттю Кобзаря. Й ділилися баченням стосовно відзначення його ювілею впродовж усього 2014 року.

Міністр культури України **Євген НИЩУК**, звітуючи про труднощі й здобутки на шляху до вшанування Кобзаря, зокрема, наголосив: «Планувався великий захід у Палаці «Україна». Ми його скасували. Більше того, така поважна дата, а на столі в Кабінеті Міністрів немає жодного кошторису...». Міністр повідомив, що святкування переноситься на Майдан – у локацію, до якої було прикуто увагу всієї України та всього світу. «Багато хто запитує, чи буде вручення Шевченківської премії, державних нагород? Одряду скажу, цього не буде ще й тому, що премія і нагороди можуть вручатися за підписом Президента України. Тому премія, найпевніше, вручатиметься на День незалежності», – роз'яснив міністр.

У співдповіді Голова Комітету з питань культури і духовності **В'ячеслав КИРИЛЕНКО** зауважив: «Новий міністр культури – на Майдані людина вкрай авторитетна. Там у нього ніколи не було регламенту. Особливо у вечірній і нічний час. Особливо, коли наступав «Беркут». Словом своїм теперішній міністр зупиняв водомет – у буквальному розумінні. Майдан пережив декілька штурмів. Тому вважаю, що саме такі люди мають очолювати керівні посади, а не ті, які ховалися та ще й нишком завдавали ударів народній ініціативі.

Назва наших слухань така глобальна, філософська, бо інша не могла пройти 24 жовтня, коли проголосували цю постанову. Тоді була друга влада, яка взагалі не дуже хотіла слухати про Шевченка: очікувала на критику того, як вона готується до ювілею. Але спільними зусиллями нам удалося з таким формулюванням провести постанову про ці слухання...

Народне повстання, що сколихнуло Україну, не випадково збіглося з 200-річчям Кобзаря.

...Нині, як ніколи, став актуальним антиколоніальний пафос творів Шевченка. Ми бачимо, що ані російський колоніалізм, ані російський імперіалізм нікуди не ділися. Російські війська стоять на наших кордонах...

Я згоден повністю з новою концепцією святкування... Ще місяць тому ми з Євгеном Нищуком казали, що буде Шевченківське віче. Так Бог нам і підгадав. Тепер ті, хто це виголошував, відповідальні за це зібрання. Адже сотні тисяч українців будуть там, де б'ється серце народне, – на майдані Незалежності. Разом з українцями, які є тут і які є за кордоном, розпочинаємо великий марафон: святкуватимемо цей ювілей весь рік! 9 березня лише починаємо!.. Формальний підхід колишньої влади до святкування ювілею домінував значною мірою. Ми з цим боролися, як могли. Тепер наше завдання, щоб Шевченко з'явився масштабно на екранах телебачення. Мають бути показані всі фільми, відзняті до цієї дати (у прайм-тайм!). Усі художні стрічки треба довідзнати й показати в кінотеатрах, а потім на ТБ... І гроші мають знайтися, щоб з'явилися постановки в театрах, реклама на вулицях наших міст зі словами Кобзаря! Щоб весь рік ми бачили візуальний ряд, в якому присутні не російські митники, міліціонери, спецназівці, а наш український Шевченко. І це завдання для влади, яка є тепер українською. Шевченко близький усім регіонам України. А всі розмови про те, що якісь наші засадничі цінності можуть роз'єднувати країну, – не більш ніж кремлівська спекуляція... В одній із книжок Іван Дзюба сказав: «Не віддаваймо Шевченка минулому. Він потрібен Україні як провідник у майбутнє». Є Шевченко теперішній, сучасний і майбутній. Якщо матимемо такий підхід, усе буде правильно».

Заступник Голови Верховної Ради України
Руслан Кошулинський, Євген Нищук

В'ячеслав Кириленко

Гості слухань

«Народ України показав цілому світові, що є невмирущим! – зазначила **Ярослава ХОРТЯНІ** (Угорщина), голова Комісії з відзначення 200-річчя Тараса Шевченка Світового конгресу українців, голова Європейського конгресу українців. – Просимо, щоб 2014 рік пройшов без пафосу. А, як належить, щоб нас пробуджував і надалі Шевченко. Бо вибороти свободу – це одне, а втримати її ще важче».

Голова підкомітету з питань книговидання, книгорозповсюдження та відзначення пам'ятних дат Комітету з питань культури і духовності **Володимир ЯВОРІВСЬКИЙ** ознайомив присутніх із фрагментами своєї статті про Тараса, що буде повністю опублікована в одному з вітчизняних часописів. У тексті, зокрема, є такі сентенції: «Великий Пушкін, великий Міцкевич, Руставелі, Гете були й залишаються великими національними поетами. А Тарас Шевченко – не лише великий поет. Це – могутня духовна держава на ім'я Україна. Держава самодостатня та самозахисна від занепаду, вічна. Бо на відміну від держави географічної, політичної, економічної її не можуть знищити ні орди завойовників, ні власні політичні покручі-яничари». Володимир Яворівський мовив: «Тарасе, від імені Євромайдану, від імені народу, що повстав, просимо вас, не зводьте свого гіпнотичного погляду з кожного українця, малого і великого, з того, що на Майдані, і того, хто поза ним. Ваша сьогоднішня місія, місія Тараса Шевченка, – не дайте нам похитнутися, не дайте Україні розчаруватися в собі самій!».

Голова Академічної ради Світового Конгресу Українців **Марко СУПРУН** (Канада) розповів про досвід особистісного становлення під впливом Тарасового слова: «Коли був малим, мій тато щовечора читав «Кобзаря» й вимагав від мене сидіти поруч: «Послухай добре!»... Коли тато захворів на хворобу Альцгеймера, не міг встати з ліжка і відчував себе самотнім та розгубленим, я повернувся до «Кобзаря» й сидів з ним кожного вечора, читав йому слова улюбленого Тараса. І ці слова дали йому спокій. Коли тато помер, я поховав із ним його «Кобзар»... Як на мене, Шевченко – спільний герой, він об'єднує світову українську громаду, об'єднує нас через покоління... Ми єдині, бо у нас спільні герої та спільне пережиття».

Узяв слово й голова Національної спілки театральних діячів України **Лесь ТАНЮК**: «Нині з усіх чорноротих джерел ми чуємо хулу на адресу людей Євромайдану, яким приписують і бандитизм, і людиноненавистництво, і жагу крові... «Брешеш, людоморе! – припинає їх сьогодні до стовпа Шевченко. – За святую волю розбійник не встане, не розкує закований в ваші кайдани народ темний, не заріже лукавого сина, не розбіє живого серця за свою країну! Схеманься ж, будьте люди! Бо лихо вам буде. І в день радості над вами розпадеться кара. І повіє новий огонь з Холодного Яра!». Позавчора Холодним Яром був Кавказ, учора ним став Хрещатик – теж яр, але гарячий. Сьогодні – Крим... Відступати нікуди – позаду Україна, вона в нас одна».

Голова громадської ради з відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка **Ігор ЛІХОВИЙ** висловився в узятій від початку слухань тональності: «Із Тарасом Шевченком ми відбулися як люди, ми відбулися як нація, ми відбудемося як повноцінна держава. З Тарасом Шев-

ченком ми ввійдемо в спільноту вільних країн світу... Разом з тим двохсотлітній ювілей Шевченка наштовхує нас на роздуми далеко не урочисті. І я хотів би, власне, можливо, навіть у цей формат перевести нашу розмову, якщо ви погодитесь. За великим рахунком, давно стоїть питання в Україні: що робити нам з Тарасом Шевченком?.. З моєї точки зору, Шевченко, насамперед, – це любов і заклик до соборності... Якщо доречно і недоречно всі влади любили цитувати Шевченкові заклики до єдності, то ви повинні розуміти, що не будь-якої єдності. Шевченко сприймав не будь-яку єдність, а єдність на високих моральних імперативах, єдність насамперед на християнській основі й на українській звичаєвій філософії... За великим рахунком, ми маємо констатувати, що програма, над якою влада працювала чотири роки, абсолютно загублена. Це тому, що завдання насамперед було – і Президента власне, і його гуманітарних няньок – зупинити наближення українців до Тараса Шевченка... Нам необхідно створити реєстр пам'яток Шевченкових, не пам'ятників тільки, а пам'яток Шевченкових в Україні, за межами України, щоб ми могли їх зберегти... Хочу подякувати всім, хто не скорився, хто... захищав Шевченкове ім'я, добре ім'я, хто творив в ім'я Шевченка, в ім'я України. Я хочу подякувати й Комітету з питань культури і духовності, бо він узяв на себе ці слухання й таким чином показав, що є в Україні певна гілка влади, яка сьогодні переймається Шевченком».

Директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАНУ, академік **Микола ЖУЛИНСЬКИЙ** розпочав свою розмову, показавши маленьку книжечку – фотокопію «Кобзаря» 1840 року: «І ми досі дивуємося, якою унікальною, могутньою духовною силою володіє ця книжечка... Шевченко посилав із Петербурга в Україну своє слово. Чому він його посилав? Чому він вважав своїм обов'язком це робити, доносити це слово до українського люду? Тому що він, як посланий Богом пророк, усвідомлював свою духовну місію: розбудити оцей темний забитий рабський дух в українському народові, підняти його з колін і вказати йому шлях до свободи, шлях до незалежності... Я вже звертався до Голови Комітету з питань культури і духовності, мене підтримує В'ячеслав Анатолійович, ми просимо, щоб Верховна Рада прийняла рішення: створити в «Українському домі» національний науково-дослідний, культурно-інформаційний центр «Шевченківський дім». І там урешті можна зберігати рукописи Шевченка, Франка, Лесі Українки. В наших фондах – понад 110 тисяч одиниць, майже вся класика української літератури. І ми не маємо гідного приміщення... Також хочемо запропонувати: на місті пам'ятника Леніну, яким починався бульвар Шевченка, поставити пам'ятник Кобзарю як символу української нескореності й сили духу... Інститут літератури завершив шеститомну Шевченківську енциклопедію. Це я тримаю тільки останній, шостий, том цього унікального проекту, який ми завершили до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Я ці шість томів передам нашій Верховній Раді».

Голова Комітету з питань свободи слова та інформації **Микола ТОМЕНКО**, зокрема, зауважив: «Аби наша 45-мільйонна нація, хоча би кожен з українців на міліметр зробив щось для України, не було б війни сьогодні

Під час слухань

Микола Жулинський

Микола Томенко

Постаті. Парламентські слухання

Й не було б розрухи в країні... У нас – не дні Шевченка, у нас – рік Шевченка. Нам залишилося 300 днів, і щодня мусимо працювати в ім'я Шевченка, його ідей і світогляду. Давайде зупинимо будувати в кожному селі та хуторі пам'ятники за бюджетні кошти. Як хтось має свої гроші кровно зібрані й хтось має меценатів, – я за пам'ятники Шевченку». Микола Томенко слушно зазначив, що в країні, де бюджет розграбований, немає грошей на українську мову і культуру, не можна бавитися в мільйонні пам'ятники: «Якщо громада збрала кошти, пам'ятник постає... Дванадцятитомник Шевченка повинен з'явитися цього року. Це ганьба – не мати академічного видання Шевченка після того, що ми незалежна країна вже більш як 20 років!.. Нині в архівній справі... повинні бути люди, котрі не Століпіна досліджують, який сказав, що ніколи пам'ятника Шевченку не буде. За державні кошти Держархів минулий рік досліджував Століпіна. Совісті немає! Отже, треба змінити керівництво цього Держархіву... І все зробити, щоб «Український дім» став «Українським домом імені Тараса Шевченка» (може, не треба його називати Шевченківським домом, бо назва вже правильна, українська, хай буде). Ми зробимо там і зал, і місце з мікрокліматом для рукописів, і зали для обговорення. І в центрі столиці стоятиме той дім, який зберігає дух і енергію Шевченка».

Дебати продовжив заступник голови Української всесвітньої координаційної ради, академік **Тарас ДУДКО** (Росія): «Я народився в Києві. І душею своєю я живу з нашим українським народом. Із його ідеями, його совістю, з нашим великим пророком Тарасом Шевченком... Отже, думаючи про Шевченка, живучи в Москві, я знаю, що написано їм так сильно. І чому ж ці слова Шевченка не об'єднують нашу громаду в Російській Федерації? Хто заважає нам об'єднатися? Чому так виходить? Є кілька головних причин. Одна з них – те, як колись казав Олександр Петрович Довженко, «не так наші зовнішні вороги, як внутрішні вороги-перевертні... Нині відчуваємо на собі страшний тиск уряду Російської Федерації. Українці ніколи не були ворогами російського народу. Ми не дозволимо, щоб нас били, принижували й казали, що нема такої мови, як українська, що нема такої землі, як Україна».

Знаний літератор **Роман ЛУБКІВСЬКИЙ** озвучив кілька пропозицій щодо ювілею. З-поміж них: оголошення 9 березня національним і державним святом, надання «найбільшим національним святощам гідних умов збереження». І ще пригадав: «Останнього разу я виступав тут 23 роки тому, коли було проголошено Акт про державну незалежність України. Я вийшов до мікрофона, дуже хвилювався, забув свій виборчий округ... й запропонував внести до залу Національний прапор, надати йому статус Державного прапора. І підняти його над куполом Верховної Ради. Виступив Чорновіл. Він сказав про те, що український прапор був коло Єльцина в Москві на площі, на танку. І, можливо, цей аргумент московський справив певне враження на якусь частину людей, депутатів тодішніх. І Кравчук Леонід Макарович сказав: «Ставлю на голосування пропозиції Лубківського і Чорновола».

Злободенно пролунав поетичний «Виклик» (1995) від голови Ради товариства «Україна – світ», голови президії Конгресу української інтелігенції, Героя України **Івана ДРАЧА**:

«Скиньте з Шевченка шапку. Та отого дурного кожуха. Відкрийте в нім академіка. Ще одчайдуха-зуха. Ще каторжника роботи. Ще нагадайте усім: Йому було перед смертю всього лише сорок сім. А то підробили діда і шкутильгаєте з дідом. Ліниву свою недолугість за ним пускаєте слідом. А він вибухає і шпетить всю вашу дурну макітру І молодю круговертять. Молодо! Проти вітру! А він все шукає до пари – наймичку з сиротою, А він пропада за manoю – не вашою, а отою! І горне гору роботи, бо в нього роботи гора. Гори до нього горнутья, сонце – на вістрі пера. Він пильно у нас вдивляється. Вільний свавільний самум. Здається, ядерно вибухне з отих непокірних дум. А то регоче і тишиться, наче хлопчисько радий. Шевченко був молодим. Шевченко завжди молодий».

У заключному слові голова комітету-організатора **В'ячеслав КИРИЛЕНКО** підсумував: «У нас тепер новий міністр освіти, який розуміє, що таке українська самоідентичність і хто для нас є Тарас Шевченко. Кожен учень і кожен студент молодших курсів має протягом навчання відвідати пам'ятні шевченківські місця. Треба офіційно затвердити каталог цих місць, а потім розробити дорожовказ для кожного порядного громадянина України, який не зможе жити, якщо не знає, хто такий Шевченко. І шляхи до цих місць треба доробляти, особливо в інформативному плані. Повинні бути сотні дорожовказів... Розумію, що це накладно для бюджету, але вхід до шевченківських місць має бути безкоштовним, бодай цього року. Нехай люди йдуть, нехай буде паломництво... Крім того, елітні видання – це дуже добре, але масовий «Кобзар» мільйонним тиражем за мінімальною ціною – завдання держави. Також підтримую, що треба зробити 9 березня національним святом. Тоді всі знатимуть, що цього дня ми згадуємо того, хто нас урятував ще у XIX столітті й забезпечив наше існування як українців».

Підготувала Ольга КРАСОВСЬКА.
Фото Миколи БЛОКОПИТОВА.

P. S. Із рекомендаціями парламентських слухань можна ознайомитися на сайті журналу «Віче» (www.viche.info).

Вітаємо!

П'ять лауреатів

За результатами таємного голосування членів Комітету Національної премії України імені Тараса Шевченка визначено п'ять лауреатів. У галузі літератури високу винагороду присуджено Мирославу Дочинцю за романи «Криничар. Діяріюш найбагатшого чоловіка Мукачівської доніні» та «Горянин. Води Господніх русел», а в царині літературознавства та мистецтвознавства – Ірині Гаюк за книжку «Ілюстрована енциклопедія вірменської культури в Україні». Найкращою в сучасному театральному мистецтві визнано постановку опери «Летючий голландець» Р. Вагнера Донецького національного академічного театру опери та балету імені А. Б. Солов'яненка (диригент-постановник Василь Василенко, режисер-постановник Марія Курочка, хормейстер-постановник Людмила Стрельцова, художній керівник проекту Василь Рябенський, артистка Тетяна Плеханова). У галузі образотворчого мистецтва високо поціновано цикл живописних творів «Ремінісценції» Любомира Медведя, а в музичному мистецтві – виконання провідних партій в оперних виставах Національної опери України в сезонах 2009–2013 років Людмилою Монастирською.

Цього року розмір премії збільшено з 260 до 520 тис. гривень.

Роман Лубківський

Під час слухань